

ВІДГУК

**офіційного опонента – кандидата юридичних наук, доцента
Дрок Ірини Сергіївни на дисертацію Коваленко Юлії Валеріївни на тему:
«Адміністративно-правові засади гендерної рівності в Міністерстві
внутрішніх справ України», подану на здобуття на наукового ступеня
доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»**

Загальний аналіз дисертаційного дослідження та опублікованих праць Коваленко Юлії Валеріївни на тему: «Адміністративно-правові засади гендерної рівності в Міністерстві внутрішніх справ України» дозволяє зробити висновок про те, що актуальність обраної авторкою теми є беззаперечною, оскільки забезпечення рівних прав та можливостей для жінок і чоловіків є одним із ключових індикаторів демократичного розвитку держави та її відповідності міжнародним стандартам у сфері прав людини. Актуальність теми безсумнівна ще й тому, що дослідження включає зарубіжний досвід щодо адміністративно-правового забезпечення гендерної рівності в правоохоронній сфері, зокрема, запровадження інклюзивної кадрової програми для створення гендерно чутливого, інклюзивного та безбар'єрного середовища у Міністерстві внутрішніх справ України на підставі досвіду Сполучених Штатів Америки, Канади та Королівства Швеції.

Авторка обґрунтовує, що в сучасних умовах євроінтеграційного курсу України та виконання міжнародних зобов'язань (передусім положень Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (1979 р.), Резолюції Ради Безпеки ООН № 1325 (2000 р.) «Жінки, мир, безпека») правоохоронні органи мають бути прикладом інституційної відкритості, справедливості та недискримінаційного підходу у своїй діяльності. Зростання участі жінок у правоохоронній сфері, особливо в умовах воєнного стану, ще більше посилює актуальність обраної проблематики.

У роботі підкреслюється, що попри прийняття Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» (2005 р.) та інших нормативно-правових актів, на практиці все ще зберігаються значні гендерні дисбаланси. Авторка справедливо вказує на проблеми недостатнього розуміння гендерної термінології, вплив стереотипів та упереджень, які гальмують формування ефективної гендерно чутливої політики в Міністерстві внутрішніх справ України.

Рецензуючи дисертацію та оцінюючи її позитивні сторони, слід відзначити логічну цілісність і послідовність викладення матеріалу, чіткий взаємозв'язок між розділами та підрозділами роботи, а також їх спрямованість на досягнення поставленої мети дослідження. Зміст дисертації орієнтований на комплексне

теоретико-правове осмислення сутності, змісту й особливостей адміністративно-правових засад забезпечення гендерної рівності в системі Міністерства внутрішніх справ України з урахуванням міжнародних стандартів, національного законодавства та практики його реалізації. Це дало змогу авторці сформулювати обґрунтовані пропозиції та практичні рекомендації, спрямовані на вдосконалення правових механізмів і організаційних засад забезпечення гендерної рівності в діяльності органів і підрозділів Міністерства внутрішніх справ України.

У першому розділі викладено теоретико-правові засади забезпечення гендерної рівності в Міністерстві внутрішніх справ України. Зокрема, з'ясовано етапи становлення та розвитку гендерної рівності в Україні, які охоплюють: період впровадження (1919–1991 рр.), перехідний період (1991–2014 рр.) та сучасний етап (з 2014 р. і до сьогодні). Для кожного з періодів визначено основні особливості розвитку гендерної політики та правового регулювання. Також розкрито сутність і особливості гендерної рівності в системі Міністерства внутрішніх справ України. Підкреслено, що вона охоплює кадрову політику, доступ до посад, професійний розвиток, проходження служби, умови праці та навчання, а також захист від дискримінації й гендерно обумовленого насильства. Охарактеризовано ознаки гендерної рівності в Міністерстві внутрішніх справ України, а саме: створення рівних можливостей для служби жінок і чоловіків, поєднання службових і сімейних обов'язків, недопущення стереотипів та упереджень, а також відкриття доступу жінкам до всіх професій у структурі відомства.

Другий розділ дисертаційної роботи присвячено дослідженню механізму адміністративно-правового забезпечення гендерної рівності в системі Міністерства внутрішніх справ України. Серед іншого, в ньому розкрито поняття та структурні елементи зазначеного механізму, проаналізовано нормативно-правове регулювання адміністративно-правового забезпечення гендерної рівності в Міністерстві внутрішніх справ України, а також окреслено проблемні питання функціонування моделі гендерної рівності в діяльності Міністерства внутрішніх справ України.

У третьому розділі дисертації проаналізовано тенденції розвитку та визначено шляхи вдосконалення адміністративно-правового забезпечення гендерної рівності в системі Міністерства внутрішніх справ України. Також досліджено досвід держав із високим рівнем гендерної рівності в поліції та інших правоохоронних органах, у межах якого продемонстровано позитивні приклади участі жінок не лише в діяльності, пов'язаній із діловодством, а й в управлінській, слідчо-оперативній роботі, діяльності спеціальних підрозділів правоохоронних органів тощо. Адаптація такого досвіду сприятиме забезпеченню рівних

можливостей для жінок у правоохоронній сфері України, зокрема, в системі Міністерства внутрішніх справ України.

Таким чином, є всі підстави стверджувати, що структура дисертації Коваленко Ю.В. є логічно виваженою, добре продуманою та повністю відповідає завданням, поставленим авторкою. Дисертантка послідовно й аргументовано виклала матеріал, загалом коректно співвідносячи загальні та спеціальні питання, а також сформулювала необхідні наукові дефініції. Це дало змогу авторці продемонструвати ґрунтовні знання з теорії адміністративного права та публічного адміністрування, здійснити глибокий і всебічний аналіз як положень нормативно-правових актів, що визначають засади забезпечення гендерної рівності в системі Міністерства внутрішніх справ України, так і міжнародних документів, які встановлюють стандарти рівності людей та визнають їхню соціальну цінність незалежно від статі. Положення, викладені в анотації, повністю відповідають основним положенням і висновкам дисертації, а її зміст узгоджується з установленими вимогами. Дисертація та анотація оформлені відповідно до чинних нормативних вимог. Отже, можна зробити висновок, що основні положення та висновки дисертаційного дослідження авторкою оприлюднені повною мірою.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що за характером і змістом розглянутих питань робота Коваленко Ю.В. є одним із перших в українській адміністративно-правовій науці монографічним дослідженням, у якому здійснено комплексний аналіз сутності, змісту та особливостей адміністративно-правових засад гендерної рівності в Міністерстві внутрішніх справ України, а також науково-обґрунтовано шляхи розв'язання низки проблемних питань, які пов'язані з удосконаленням адміністративно-правового регулювання зазначеної сфери, що базуються на новітніх наукових поглядах і враховують сучасну суспільно-політичну ситуацію в Україні. Особливу цінність становлять сформульовані авторські пропозиції щодо вдосконалення законодавства, зокрема, пропозиція щодо створення безбар'єрного та інклюзивного середовища, яке б гарантувало рівні можливості незалежно від статі на всіх етапах проходження служби.

У роботі враховано положення чинного законодавства, піддано аналізу теоретичний та практичний матеріал, що стосується тематики дослідження. Це дозволило по-новому підійти до дослідження значного кола проблем, які залишилися поза увагою вчених, але мають важливе практичне та теоретичне значення.

У процесі дослідження авторка не обмежувалася абстрактною науковою розробкою проблеми, а сформулювала конкретні й чіткі завдання. У зв'язку з цим

дисертація набула цікавого та практично орієнтованого характеру, не обмежуючись лише теоретичним напрямом, що дало змогу отримати вагомі практичні результати та сформулювати висновки, корисні для практичного застосування в системі Міністерства внутрішніх справ України.

Переважна більшість положень і висновків, винесених авторкою на захист, є новими або містять значну частку новизни. Зокрема, Коваленко Ю.В. вперше було: сформульовано періоди становлення та трансформації гендерної рівності в Україні; надано власне визначення поняття «принципи гендерної рівності в Міністерстві внутрішніх справ України»; обґрунтовано поняття «державна політика щодо гендерної рівності в Міністерстві внутрішніх справ України»; запропоновано та обґрунтовано необхідність розробки та прийняття Концепції забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у системі Міністерства внутрішніх справ України на період до 2030 року та розробки Плану заходів щодо реалізації Концепції забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у системі Міністерства внутрішніх справ України на 2025-2030 роки для впровадження у державну політику Міністерства Державної стратегії забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року. Крім того, авторкою було удосконалено розуміння поняття «адміністративно-правовий механізм забезпечення гендерної рівності в Міністерстві внутрішніх справ України»; надано визначення понять «політика»; «гендерна демократія»; «паритетна демократія»; «державна політика щодо гендерної рівності»; «механізм забезпечення гендерної рівності»; здійснено класифікацію нормативно-правових актів забезпечення гендерної рівності в Міністерстві внутрішніх справ України. У дисертаційному дослідженні набули подальшого розвитку розуміння понять «державна політика щодо гендерної рівності», «нормативно-правова складова механізму забезпечення гендерної рівності в Міністерстві внутрішніх справ України»; пропозиції щодо адміністративно-правового забезпечення гендерної рівності в Міністерстві внутрішніх справ України; ідеї запровадження інклюзивної кадрової програми для створення гендерно чутливого, інклюзивного та безбар'єрного середовища у Міністерстві внутрішніх справ України.

Обґрунтованість наукових положень дисертації та достовірність одержаних результатів полягають в тому, що теоретичні висновки вдало підкріплені емпіричними матеріалами, зокрема, аналізом значного масиву нормативно-правових актів, статистичних даних та аналітичних довідок. В роботі чітко та достатньо відчутно простежується бажання авторки шляхом наукового опрацювання та аналізу значного масиву різноманітних наукових підходів зробити

власний внесок у науково-теоретичне розуміння правової природи та сутності наведених вище правових категорій.

Також слід відзначити стиль, яким написано роботу. Він відзначається логічністю, послідовністю та ясністю думок авторки. Деякі досить складні теоретичні положення дисертації викладені зрозумілою мовою, без зайвих ускладнень.

Загалом, на сторінках дисертації авторці вдалося розв'язати цікаву дискусію, використавши при цьому широкий спектр вітчизняних та зарубіжних науково-теоретичних та монографічних робіт з різних галузей наукових знань, що свідчить про поглиблений аналіз піднятої в цій роботі проблеми. Крім того, нею вивчено та проаналізовано періодичну літературу з даного питання, що свідчить про спробу синтезувати поряд із загальноприйнятими поняттями новітні підходи до розуміння сутності та змісту адміністративно-правових засад гендерної рівності в Міністерстві внутрішніх справ України.

Практичне значення отриманих результатів обумовлене можливістю їх використання під час подальшого наукового опрацювання теоретико-прикладних проблем, пов'язаних із правовим забезпеченням дотримання гендерної рівності в Міністерстві внутрішніх справ України; обґрунтування необхідності розробки нових та вдосконалення чинних нормативно-правових актів, положення яких спрямовані на забезпечення гендерної рівності в Міністерстві внутрішніх справ України; розробки практичних рекомендацій для покращення практичної діяльності суб'єктів, які уповноважені здійснювати контроль за дотриманням гендерної рівності в Міністерстві внутрішніх справ України; підготовки та проведення лекційних, семінарських і практичних занять зі здобувачами вищої освіти з таких дисциплін, як «Адміністративна відповідальність», «Адміністративно-деліктне право», «Адміністративний процес», «Сучасні аспекти адміністративної відповідальності» та ін.

У цілому, дисертація має вигляд закінченої праці. Легко сприймається при читанні. У відповідності з усіма теоретичними висновками має логічне обґрунтування. З аналізу тексту дисертаційного дослідження можна зробити висновок, що його авторка дослідила великий обсяг нормативного матеріалу. Таким чином, можна зробити висновок, що дисертація виконана на високому науковому рівні. Вона відзначається правозастосовною спрямованістю та актуальністю в сучасних умовах.

Не деталізуючи численні здобутки та позитивні аспекти виконаної дисертаційної роботи, загалом позитивно оцінюючи рецензовану працю, зосередимо увагу на окремих суперечностях та дискусійних положеннях, які

потребують або додаткової аргументації, або спеціальних роз'яснень під час захисту дисертації, а саме:

1. У дисертаційному дослідженні Ви запропонували авторську класифікацію принципів забезпечення гендерної рівності у системі Міністерства внутрішніх справ України, виокремивши їх у дві групи – загальні та характерологічні. У цьому контексті хотілося б уточнити: які саме принципи Ви віднесли до кожної з названих класифікаційних груп, у чому полягають їхні ключові змістові особливості та як вони проявляються в практичній діяльності органів та підрозділів Міністерства внутрішніх справ України? Наскільки, на Вашу думку, така класифікація може бути універсальною для інших сфер державного управління чи все ж має специфічне значення саме для правоохоронної системи?

2. Досліджуючи державну політику у сфері гендерної рівності, Ви окреслили низку важливих аспектів щодо досліджуваної проблематики. Вами досить ґрунтовно охарактеризовано державну політику щодо гендерної рівності. Виникає питання як, на Вашу думку, співвідносяться цінності та принципи, що лежать в основі гендерної політики, із ціннісними орієнтирами державної соціальної політики? Чи можна вважати гендерну політику окремим напрямом, чи вона радше виступає конкретизацією соціальної політики на рівні прав і можливостей чоловіків та жінок?

3. У Вашому дисертаційному дослідженні запропоновано класифікацію нормативно-правових актів, спрямованих на забезпечення гендерної рівності в системі Міністерства внутрішніх справ України, із виокремленням міжнародного та національного рівнів, а також поділом останнього на конституційне, основоположне та допоміжне нормативно-правове забезпечення. Яким чином Вами обґрунтовано таку класифікацію? У чому полягає її наукова новизна та практична доцільність для удосконалення правового регулювання у сфері гендерної рівності працівників Міністерства внутрішніх справ України? Чи можна, на Вашу думку, розглядати запропоновану структуру як універсальну модель для інших органів державної влади, чи вона має специфічне прикладне значення саме для системи внутрішніх справ?

Підсумовуючи викладене, необхідно зазначити, що наведені вище зауваження та рекомендації в цілому не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження, яке має належне науково-теоретичне та практичне значення, оскільки спрямовані переважно на уточнення чи доповнення окремих положень дисертації, а у низці випадків носять дискусійний характер.

Таким чином, рецензована дисертація є кваліфікованою науковою працею, що містить результати здійснених авторкою досліджень. Отримані Коваленко Ю.В. нові науково обґрунтовані результати в сукупності розв'язують

конкретне наукове завдання, що має істотне значення як для науки, так і для практичної діяльності Міністерства внутрішніх справ України.

Зміст дисертації «Адміністративно-правові засади гендерної рівності в Міністерстві внутрішніх справ України» відповідає заявленій дисертанткою науковій спеціальності (081 - «Право»), робота пройшла належну апробацію. Дисертація є завершеною працею, у якій не виявлено порушень академічної доброчесності. Дослідження підготовлено зрозумілою, юридично і літературно грамотною мовою. Оформлення дисертації загалом відповідає встановленим МОН України вимогам.

Ураховуючи викладене, можна зробити висновок, що дисертація Коваленко Ю.В. відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (з подальшими змінами та доповненнями), наказу МОН України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (з подальшими змінами та доповненнями) та постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (з подальшими змінами та доповненнями), а її авторка – Коваленко Юлія Валеріївна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

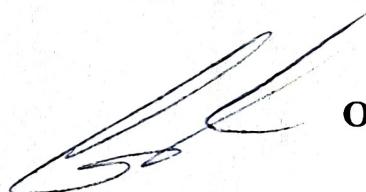
**Завідувач науково-дослідної лабораторії
превентивної діяльності та соціологічних досліджень
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент**

Ірина ДРОК

Підпис Дрок І.С. засвідчую:

**Проректор
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор**

Олександр ЮНІН